

Ensam mor i 60-talets samhälle

Av professor Ragnar Berfenstam och kurator Ina Villner, Uppsala

Forts. från nr 7/1966

Bostad

I samtliga de utredningar, som tidigare gjorts rörande de ensamstående föräldrarnas situation har bostaden befunnits utgöra ett av de största problemen. Speciellt har naturligtvis detta varit fallet i storstäderna. Ofta drabbar ju bostadsbristen unga människor, som önskar bilda eget hem — det är naturligt om den ensamma modern därvidlag kommer i en särskilt svår situation. Man hör t. ex. om abortansökningar, som kunnat undvikas om lägenhet kunnat ordnas, om mödrar, som kämpar en fruktlös kamp för att få en dräglig bostad och som kanske till slut nödgas lämna barnet ifrån sig i brist på bättre lösning o. s. v.

Hur hade då bostadsfrågan löst sig för vår grupp av mödrar? Hälften bodde i modern lägenhet och den andra hälften fördelade sig ganska jämt i halvmoderna och helt omoderna bostäder.

Vilka av kvinnorna hade då bäst lyckats lösa sin bostadsfråga? Det föreföll vara *den ensamma modern med ett barn*.

Tab. 5 Bostadens kvalitet.

Bostad	Sammanbor m. man	Bor hos föräldrar	Bor m. flera barn	Bor m. 1 barn	Summa
Modern	3	5	3	9	20
Halv- modern	4	1	1	2	8
Helt omoden ¹	4	3	4	—	11
Summa	11	9	8	11	39

¹) ej WC, värmeledning eller rinnande vatten.

Ingen i denna grupp bodde helt omodernt och den övervägande delen hade helt moderna, fast i några fall väl trånga lägenheter. Tre bodde i 2-rumslägenhet och 8 i lägenhet om 1 rum och kök eller kokvrå. Sex hade redan sin nuvarande bostad då barnet föddes. De hade bott kvar och i allmänhet varit nöjda med bostadssituationen, fastän de flesta av dem som fick klara sig och barnet i rum och kök eller kokvrå led av trångboddheten nu när barnet blivit större. De önskade samtliga byta till större bostad.

Fem av dessa mödrar bodde till att börja med omodernt, i inackorderingsrum eller hemma hos sina föräldrar. De hade under några år ofta bostadstrassel, täta flyttningar o. s. v. men efter 2—3 år fick de sin nuvarande bostad.

För de 8 mödrar, som hade flera barn, fann vi inte lika acceptabel bostadssituation.

En bodde visserligen med sina barn i 3 r. o. k. modernt, medan en annan hade 3 barn i en stor och rymlig 2-rumslägenhet. Men den tredje, som bodde i modern lägenhet trängde ihop sig med sina 3 pojkar i en minimal 1-rumslägenhet.

Flera mödrar i denna grupp hade en direkt undermålig bostad. De bodde med sina barn i dragiga, kalla, fullständigt omoderna bostäder och endast någon av dem var registrerad på bostadsförmedlingen — de övriga hade tidigare varit registrerade under långa tider, men gett upp i sorglig förvisning om att de inte utgjorde ett av hyresvärdarna önskat klientel.

Två av dessa kvinnor hade flera år tidigare under svåra sociala förhållanden sammanbott med respektive barnafäder, båda alkoholiserade, och de hade sedan kommit att bo kvar i samma bostad i brist på bättre. En tredje kvinna sammanbodde med den tidi-

gare nämnde ålderspensionären i ett synnerligen förfallet torpställe, tills han dog. Hon stod nu inför att vräkas av ägaren och hennes chanser att få något annat syntes vara mycket dåliga — på grund av sin reducerade intellektuella kapacitet kunde hon knappast heller själv verksamt arbeta för saken.

Av de 11 kvinnor, som sammanbodde med en man, bodde endast 3 helt modernt medan 4 hade acceptabla bostäder och ytterligare 4 vad som måste betecknas som mycket dåliga lägenheter.

I denna grupp fann man så vitt skilda situationer som den dubbelarbetande kvinnan, som med fästman och son bodde i en modern och elegant möblerad insatslägenhet om 2 rum och kök med allrum, och den efterblivna, nedgångna flerbarnsmamman, som länge hållit ihop med en kriminell man och bodde i en av hälsovårdsnämnden utdömd, fullkomligt undermålig bostad.

Nio av kvinnorna hade löst bostadsproblemet genom att stanna hemma hos sina föräldrar, vilket erbjudit dem många fördelar såväl ur bostads- som barnpassningssynpunkt. Största delen av dem bodde acceptabelt, men även i denna grupp fann man 3 mödrar, vars bostadsförhållanden var långt ifrån bra.

Skulle man våga en jämförelse mellan ett par ytterlighetsgrupper finner man avsevärda skillnader. De sammanboende kvinnorna, som dock officiellt räknas som ensamstående, hade det mycket sämre bostadsmässigt än de verkligt ensamstående med ett barn, den grupp, som väl i allmänhetens ögon just karakteriseras som "ensamstående mödrar". Man kan tänka sig flera olika orsaker till detta — kvinnan i den senare gruppen hade oftast en regelbunden, även om inte särskilt hög inkomst, som satte henne i stånd att betala för åtminstone en liten modern lägenhet. En kvinna med endast ett barn blir kanske också lättare accepterad av hyresvärdarna än en flerbarnsmor. Hos de kvinnor, som bodde tillsammans med en man och kanske ytterligare barn, liksom för vissa av de kvinnor, som ensamma hade ansvaret för flera barn, förekom, som vi tidigare påvisat, ofta sociala komplikationer. Dessa inverkar givetvis också på bostadssituationen och bidrar till att dessa grupper genomsnittligt bor sämre. Detta bekräftar ytterligare att man i diskussionen kring dessa problem

mera bör fokusera intresset på vissa sociala missanpassningssymtom än på en viss grupp, utmärkt av att ha barn utom äktenskapet.

Barntillsyn

Mödrarna hade ordnat barntillsynen på följande sätt:

Skötte barnet själv utan hjälp av utomstående	17
Anlitade daghem	8
Anlitade familjedaghem	4
Mormor tog hand om barnet	6
Hjälp av släkting eller fästman	2
Hade hemhjälp	2
Summa	39

Tolv av mödrarna förvärvsarbetade ej och hade därför själva hand om barnet. Också 5 av de förvärvsarbetande mödrarna uppgav emellertid att de tog hand om barnet själva, och man frågar sig då i vad mån de kunnat organisera detta på ett tillfredsställande sätt. Flertalet hade valt arbeten, som de kunde förlägga till kvällar och nätter.

Dessa arbeten bestod huvudsakligen av kvällsstädning, vak på sjukhus eller restaurantarbete med enbart kvällstjänstgöring. Arbetet började ej förrän barnet lagt sig, och under kvällen fanns i hemmet äldre syskon, en morfar eller en mormor. Endast en av kvinnorna hade ej barnpassningen väl ordnad. Hon var skiftarbetare vid ett bruk. Daghem fanns ej på platsen, familjedaghem hade ej gått att ordna och barnet fick vara utan tillsyn och klara sig själv då modern arbetade.

Märkligt nog klagade ingen av dessa kvinnor speciellt över arbetsbörda eller brist på sömn, utan framhöll tvärtom att de tyckte att de nu hade det bättre ordnat än tidigare då de hade arbeten på dagtid och måste lämna barnet ifrån sig. Ett par framhöll att det hela löpte betydligt lättare nu när barnet var så gammalt som 6 år, och att svårigheterna var större då barnet var yngre.

De förvärvsarbetande mödrarna får ju ofta svårigheter då barnet blir sjukt och någon måste se till det i hemmet. De 12 mödrar, som anlitade daghem eller familjedaghem uppgav att de i sådana fall brukade ordna tillsynen på följande sätt:

- 5 mödrar stannade hemma från arbetet
- 3 morföräldrar övertog vården
- 3 dagmammor tog hand om barnet som vanligt
- 1 mor hade alltid lyckats få barnsamarit

Även de mödrar, som i allmänhet tvingats stanna hemma vid barnets sjukdom, hade någon enstaka gång i stället lyckats få en barnsamarit. Ett allmänt önskemål tycktes vara att denna verksamhet byggs ut, så att det blir lättare att få hjälp vid akuta sjukdomsfall hos barnet.

Omgivningens reaktion

Vid primärundersökningen försökte vi bilda oss en uppfattning om hur kvinnan uppfattat omgivningens d. v. s. familjens, vännernas och arbetsgivarens reaktion inför henne som "ogift mor" — hade hon blivit utsatt för öppet ogillande, avskedande från arbetsplatsen, förbudits komma hem e. dyl.? I förvånansvärt få fall uppgav modern att hon ansåg sig ha råkat ut för obehag av sådant slag eller att hon tillfogats direkt lidande genom en intolerant attityd från omgivningens sida under graviditeten.

Vid det förnyade samtalet vidrördes även dessa frågeställningar. Svaren är här givetvis svårare att bedöma än de rent konkreta uppgifterna om materiella förhållanden, och en viss skönmålning i efterhand kan givetvis tänkas. Emellertid bekräftade mödrarna genomgående sina tidigare uppgifter om att de inte fått lida obehag från omgivningens sida. De som på BB anförde en negativ reaktion mildrade nu ofta sina uppgifter, vare sig de nu såg den tiden i ett mera försonande skimmer eller tvärtom fått en mera realistisk syn på den.

De föräldrar, som i början reagerat med sorg och förebråelser inför dotterns graviditet tycktes ha ändrat inställning ganska snart och ofta väl tagit hand om barn och barnbarn. Svar såsom: "jag förstår nu att jag var för känslig då" och "folk var nog inte så kritiska som jag inbillade mig", förekom ofta. Däremot kan kanske yttranden som "jag brydde mig aldrig om vad folk tyckte" eller "för mig fick de anse precis vad de ville" tänkas kamouflera ett visst obehag.

Mycket få mödrar (inalles 8) uppgav att de under de år som gått sedan barnets födelse fått lida obehag.

En flicka hade råkat ut för stickord från arbetskamraterna och en hade en gång fått en intolerant hemhjälp. I de flesta fallen var det emellertid grannar,

som visat sig obehagliga mot kvinnan och i vissa fall mot barnet. En hade t. ex. råkat ut för att hennes flicka inte fick leka med de andra barnen i trappuppgången. En utländska kvinna hade trakasserats ganska kraftigt, men detta föreföll också att bero på hennes för omgivningen främmande sydländska temperament och annorlunda uppfostringsmetoder. Obehag från grannarnas sida förekom tydligen mest i mindre samhällen — kanske är det så att i staden är en ensam mor mera anonym och grannarna i hyreshuset håller inte reda på varandras civilstånd.

Endast en kvinna hade haft svårighet att få arbete och vid flera tillfällen fått avslag, då arbetsgivaren fått veta att hon hade ett barn. Hon ansåg dock själv att detta berodde mera på att man var rädd för hög frånvaro än på moraliserande reaktion. Så småningom fick hon ett utmärkt arbete som kassörska, som hon nu haft i flera år.

Flera av mödrarna framhöll spontant att de enbart mött vänlighet och hjälpsamhet från omgivningens sida. Många sade att de fått mycket gott stöd av föräldrar, barnafar, släktingar och vänner. De tillskrev dessa en stor del av förtjänsten av att de så bra lyckats klara upp sin situation.

Som helhet fick man det intrycket att en ogift mor, som tar hand om sitt barn, i dagens samhälle betraktas som en mor bland andra, och att stickord givetvis kan förekomma, men endast undantagsvis i sådan utsträckning att modern tillfogas direkt lidande därav.

Inställning till barnavårdsmannen

Barnavårdsmannainstitutionen tillkom för snart 50 år sedan som ett led i samhällets strävanden att tillförsäkra det utomäktenskapliga barnet garantier för tillfredsställande uppväxtförhållanden. Barnavårdsmannen har alltsedan dess betraktats som en nyckelperson då det gäller att stödja och hjälpa den ogifta modern och tillgodose barnets rättigheter. Man kan emellertid ställa sig frågan om barnavårdsmannainstitutionen i vårt samhälle med dess höjda levnadsstandard, bättre uppväxtförhållanden för barn överhuvudtaget och inte minst dess mera toleranta inställning till det utomäktenskapliga barnet och dess mor, numera fyller samma viktiga uppgift som tidigare. Det har på senare tid diskuterats om det obligatoriska barnavårdsman-

naskapet bör bibehållas eller om man i större utsträckning än nu skulle kunna avskriva de barnavårdsmannaskap där modern förefaller klara sig och barnet tillfredsställande och där hon själv inte speciellt önskar fortsätta att ha en barnavårdsman.

Hur upplever i allmänhet den ensamma modern barnavårdsmanen — som ett samhällets kontrollorgan eller som en hjälpinstans att vända sig till med olika problem, inte endast vid krångel med underhållsbidraget, utan även i andra nödsituationer? Vi försökte vid intervjuerna få fram attityden i dessa avseenden hos vår speciella grupp av mödrar.

Ungefär 1/5 av kvinnorna hade en mycket positiv inställning till sin barnavårdsman, ansåg sig ha fått god hjälp och vände sig gärna till barnavårdsmannen med olika problem. Ungefär lika stor del hade helt motsatt uppfattning, visade en negativ attityd, sade öppet att de inte ansåg sig ha haft någon hjälp av att ha barnavårdsman och att de helst skulle vilja slippa ha någon. Några hade i princip en positiv inställning till institutionen, men klagade över att barnavårdsmannen hade för litet tid för dem och alltför sällan hörde av sig.

Över hälften av mödrarna visade en närmast likgiltig inställning, där dock vissa nyanser kan urskiljas. "Det kan nog vara bra för en del, men själv har jag aldrig behövt anlita barnavårdsmannen" var en mycket vanlig åsikt, liksom "har man arbete och bostad, så klarar man sig utan" och "det är bra att få hjälp med underhållsbidraget, men när det är klart borde man kunna slippa". Dock tycktes många inte helt vilja släppa vad som i en nödsituation skulle kunna vara ett stöd och ansåg därför att om obligatoriet avskaffades borde hjälp av kurator finnas att tillgå.

Flertalet kvinnor föreföll att ha mycket gles kontakt med barnavårdsmannen. Många kände ej till barnavårdsmannens namn — i vissa fall förklarades detta av de täta bytena av befattningshavare på dessa tjänster. I detta sammanhang kan nämnas att de mest positiva svaren kom från de mödrar, som haft turen att få ha samma barnavårdsman under en följd av år.

Hembesök av barnavårdsmannen hade förekommit mycket sparsamt — i vissa fall enbart någon gång under barnets första år. I hela 11 fall upp-

gav sig modern aldrig ha haft besök av sin barnavårdsman. Några mödrar, som önskade en tätare kontakt med barnavårdsmannen tycktes känna ett visst motstånd mot att uppsöka dennes expedition, varför de i instruktionen förutsatta hembesöken i vissa fall kanske kan fylla en funktion. Flera mödrar efterlyste ett meddelande från barnavårdsnämnden om byte av barnavårdsman — som det nu är vet de inte vem de skall vända sig till när, som så ofta är fallet, den ursprungliga barnavårdsmannen slutar.

Då man känner till att många barnavårdsmän är ansvariga för en så stor grupp som 300—400 mödrar samtidigt förstår man att den personliga kontakten inte kan bli särskilt tät eller djupgående. Många barnavårdsmän känner också som ett ständigt dåligt samvete att inte kunna hålla kontakt med sina klienter, att inte hinna göra hembesök ens en gång om året, att inte kunna personligen bekanta sig med barnen. Arbetet med de färska fallen, fastställande av faderskap, ombesörjande av avtal om underhållsbidrag o. s. v. slukar ofta hela arbetstiden. Måste man inte under sådana förhållanden fråga sig om barnavårdsmannainstitutionen för närvarande fyller sin ursprungliga tänkta funktion, och om det inte är dags att införa vissa förändringar? Att obligatoriet behålles tills faderskapet är fastställt och frågan om underhållsbidrag är avgjord synes berättigat, men skulle man inte därefter oftare än nu kunna tillämpa den metod, som användes i vissa delar av Schweiz och som börjat införas på vissa platser i Sverige, nämligen att avskriva i varje fall de ärenden, där allt verkar löpa väl, där modern förefaller klara sin situation utan hjälp, och där hon själv inte har någon speciell önskan att behålla sin barnavårdsman? Många av de ensamstående mödrarna torde betrakta den nuvarande organisationen som ett förmyndarskap, kanske berättigat under en epok då de sociala förhållandena var helt annorlunda, men onödigt och förödmjukande i dagens situation. Givetvis bör dock mödrarna fortfarande ha någon att vända sig till om de behöver information eller rådgivning — i de mindre kommunerna kanske en av barnavårdsnämnden utsedd förtroendeman, i de större kommunerna en kurator.

Diskussion

En intervju under en så känslig period som en BB-vistelse kan givetvis innebära en risk för felaktiga svar, speciellt då man frågar en ensamstående mor om hennes planer för framtiden. Detta gäller givetvis inte minst frågan om eventuellt giftermål med barnets far. Trots att förbindelsen med honom kanske varit ganska sporadisk, skulle man kunna föreställa sig att många kvinnor just efter förlösningen skulle ge en orealistiskt förhoppningsfull bild av gemensam planering för framtiden. Det visar sig emellertid i vår undersökning att de som vid detta första samtal uppgav att de ämnade gifta sig med barnafadern eller åtminstone hålla ihop med honom, i mycket stor utsträckning gjort så under de följande 5—6 åren. Det visar sig också att en stor del av de mödrar, som inte planerade att gifta sig med barnafadern, senare ingått äktenskap med en annan man. Rent allmänt kan man säga att en stor del av barnen legaliserats genom att föräldrarna gift sig under de närmaste åren efter barnets födelse, och dessutom att kvinnornas möjligheter till äktenskap föga synes ha påverkats av att de fött ett utomäktenskapligt barn. Jämför man nämligen giftermålsfrekvensen hos denna grupp med den för samtliga kvinnor inom länet, stratifierad efter åldrar, finner man att giftermålstalet för en 5-årsperiod icke ligger lägre för gruppen av ensamstående mödrar än för materialet i sin helhet.

Omsorgen om den minoritetsgrupp, som de ensamstående mödrarna utgör, har under senare år kraftigt betonats i den allmänna debatten. Till stöd för detta har legat upplysningar och fakta, som framkommit genom statliga och kommunala undersökningar. Genom dessa har de strödda iakttagelser som socialarbetare, läkare och andra engagerade personer under många år gjort, systematiserats, vilket medfört att debatten kunnat föras på en bas av fakta. Emellertid är sådana grupper, som beskrivs genom allmänna, sociala och sociologiska karakteristika såsom civilstånd, antal barn, bostads-situation etc. ofta heterogena. Den officiella form av registrering, som för närvarande finns, ger ej den differentiering som är nödvändig härvidlag. Vår undersökning visar klart att först när man

analyserar materialet fall för fall får man fram alla detaljer som behövs för att kunna belysa de problemkomplex, som de olika delgrupperna inom kategorin representerar.

Vår undersökning omfattar endast ett litet material: det hänför sig enbart till kvinnor som födde barn ett år i slutet av 50-talet och rör endast personer boende inom ett län. Man måste därför vara försiktig när man drar slutsatser av detta material. Å andra sidan finns det en uppenbar fördel med denna typ av undersökning. Man har kunnat kolla-tionera de uppgifter, som lämnades under BB-tiden med dagens situation och också kunnat kartlägga vad som har hänt med gruppen av mödrar under en period av 5—6 år. Detta rättfärdigar att vi trots allt vågat dra slutsatser av materialet.

Det synes framgå av undersökningen att de hinder som de ogifta mödrarna kan möta i samhället numera ganska sällan uppstår till följd av fördomar, bristande förståelse från föräldrar, arbetsgivare eller kamrater, och kanske inte heller i allmänhet på grund av rena defekter i vårt sociala system. Man kan t. o. m. säga att klart materiella brister — be-träffande bostad, arbete, barntillsyn — inte nöd-vändigtvis behöver drabba en kvinna just därför att hon till civilståndet är ensamstående och har ett eller eventuellt flera barn — svårigheter i fråga om dessa saker drabbar i våra dagar ofta unga människor i allmänhet, som vill bilda familj och har en klen ekonomi. Vad man däremot kan säga är att de ensamstående mödrarna många gånger behöver extra kraft och initiativförmåga för att klara av den situation de hamnat i. Många gånger skulle man önska ökade resurser för insats från barnavårdsman, mera upplysning om möjligheterna till utbildning genom arbetsvärden, större tillgång till bra bostäder och till barnpassning. Rent författ-ningsmässigt synes här vara tämligen välordnat, men i det praktiska utförandet har resurserna inte sällan varit otillräckliga eller låtit vänta på sig. Många gånger skulle man också när det gäller de kommunala myndigheterna vilja understryka att denna kategori ofta behöver komma i förtur när det gäller adekvat bostad, barntillsyn etc. Ytterli-gare ansträngningar behövs alltså fortfarande för att stödja denna grupp.

Ser man vidare på materialet kan man där särskilja olika grupper. Det sägs ofta att de sociologiska förändringarna i vårt land, med påstådd mindre sammanhållning i familjegruppen och mindre känsla av ansvar mellan de olika generationerna, nödvändiggör ökade insatser från samhällets sida. Vår undersökning ger trots allt en bild, som tyder på att föräldrafamiljen i realiteten varit den fasta punkten och den största hjälpen för många av dessa kvinnor. Det är just denna grupp i vårt material som rent materiellt har den tryggaste tillvaron — attityden till situationen låter förmoda att de oftast är även psykiskt välanpassade i sin tillvaro.

Å andra sidan finns det en inte så liten kategori av mödrar, som verkligen har det besvärligt. Undersökningen visar att de lever under svåra sociala förhållanden. Säkert är det just denna grupp som åsyftas då man i den allmänna diskussionen talar om att de ensamma mödrarna är en socialt sett handikappad grupp. I vårt material utgöres den till största delen av sådana kvinnor, som förutom sitt eller sina utomäktenskapliga barn också drabbats av andra svårigheter: egen sjukdom, psykisk insufficiens eller begränsning eller ett samboendeförhållande med en sjuklig, eller av andra skäl arbetshämmad man. I denna grupp finner vi just dem, som behövt socialhjälp under längre tid, dem som fortfarande bor i undermålig bostad och dem, som på andra sätt lever i en pressad situation. Påfallande ofta visar det sig också att det är samma individer som har svårigheter inom flera av de områden som vi undersökt. I dessa fall krävs insatser från samhället i form av sanering av den totala miljön. Multipla åtgärder, såväl korrigerande som stödjande, är nödvändiga för att komma till rätta med denna extraordinära familjegrups hela problematik — samma åtgärder som krävs för andra familjer med liknande multifaktoriella sociala problem.

Att de sistnämnda kvinnorna har ett stort behov av samhällets stöd både i form av rådgivning och mera materiella bidrag är alldeles självklart. Men många gånger finner man i vår undersökning att om vissa förutsättningar finns hos den ensamstående modern — intellektuellt och anpassningsmäs-

sigt — så klarar hon med de tillgängliga resurserna upp situationen för sig och barnet. Vissa behöver alltså hjälp utan dröjsmål. Andra behöver mindre stöd, kanske inget alls, sedan det första årets eller årens svårigheter med fastställande av faderskap etc. har passerat. Vi har tidigare diskuterat frågan om barnavårdsmannaskapets bibehållande i samtliga fall och vill här endast ytterligare understryka att ett insufficient barnavårdsmannaskap för alla individer i gruppen är mycket sämre än ett koncentrerande av barnavårdsmannainstitutionens resurser på de fall där stöd och rådgivning verkligen behövs.

Sammanfattning

För en grupp kvinnor, som 1958—59 födde barr utom äktenskapet har en uppföljning gjorts för att utröna i vad mån de fullföljt sina planer i fråga om äktenskap, arbete m. m., samt för att skaffa en bild av deras nuvarande situation.

Under 6-årsperioden har 67 % av mödrarna gift sig. Av de fortfarande icke gifta har 70 % barnet i sin vård. Undersökningen har koncentrerats på dessa senare kvinnors sociala situation och levnadsförhållanden.

Det visar sig att de kvinnor, som bildar kategorin "ensamstående mödrar" lever under mycket olika betingelser och att stora variationer i materiell standard och social anpassning förekommer. En del sammanbor med en fästman under äktenskapsmässiga former och bör således egentligen ej räknas till de "ensamstående", andra bor med barnet hos sina föräldrar och återstoden enbart tillsammans med barnet eller barnen. Ekonomiska variationer förekommer likaså, men genomgående tillhör de förvärvsarbetande kvinnorna låglöneyrkena. I de fall där socialhjälp förekommit har de mera långvariga understödsfallen huvudsakligen utgjorts av kvinnor handikappade av brister i den egna kapaciteten eller av sammanboende med en socialt insufficient man. Denna senare grupp har också i genomsnitt sämre bostäder och lever ofta i mycket komplicerade problemsituationer.

Den grupp, som bäst klarat upp sin situation förefaller att vara de unga mödrarna med ett barn — med hjälp av föräldrarna eller genom egna an-

strängningar har de oftast lyckats anpassa sig mycket väl och uppger inte sällan att allt gått mycket bättre än de vågat hoppas från början.

Mödrarna uppger mycket sällan att de anser sig ha fått lida för sin egenskap av "ogift mor". Det förefaller som om denna kategori numera accepteras av omgivningen. Många uppfattar sig inte vara i behov av den samhällets övervakning, som de anser barnavårdsmannainstitutionen vara. Bestämmelserna om obligatoriskt barnavårdsmannaskap förefaller att vara i behov av översyn i och för bättre anpassning till dagens samhälle.

"De ensamstående mödrarna" utgör en grupp som ofta är föremål för allmänna omdömen, men som alltså i verkligheten är mycket heterogen. Man bör i diskussionen om samhällets problemgrupper söka analysera hela det komplex, som skapar en problemsituation och ej utgå från att ett enda kriterium, t. ex. det att ha fött barn utom äktenskapet, behöver vara den dominerande faktorn i sammanhanget.

LITTERATUR:

Berfenstam, R. — Villner, I.: Den ensamstående blivande moderns situation. (Soc. Med. Tidskrift nr 9, 1959).

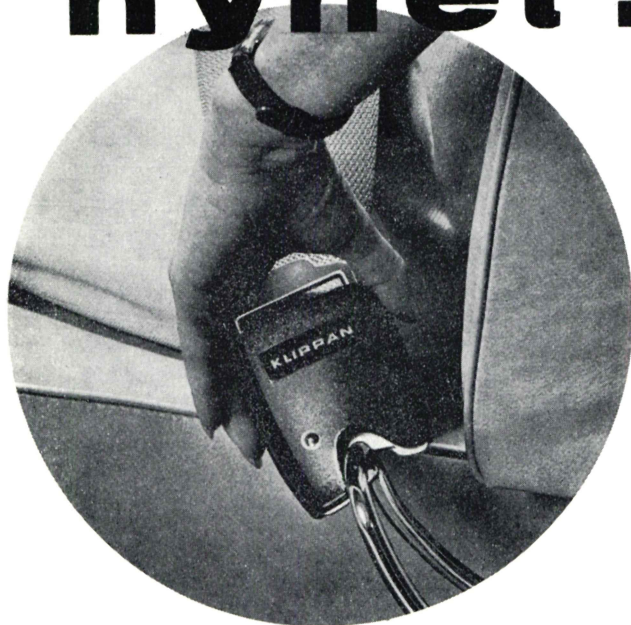
Hyrenius, H.: Undersökningar rörande barn i ofullständiga familjer I. Utom äktenskap födda barn i Göteborg 1928—54. (Stockholm 1955).

Ensamstående mödrars sociala och ekonomiska förhållanden år 1955 (Sveriges officiella statistik 1957).

Utredning och förslag rörande ensamstående mödrar (Stockholms Stadskollegiums utlåtande och memorial. Nr 51/60).

Uppsala Stads utredning angående ensamstående föräldrars bostadsförhållanden och barntillsyn m. m. (I stencil).

nyhet !

KLIPPANS BYGELBÄLTE KAN ÖPPNAS MED EN HAND I ALLA LÄGEN !

- En lätt tryckning — bältet är låst!
- Lätt att öppna — öppningskraften är mindre än hälften av vad myndigheterna föreskriver!
- Lätt att öppna med såväl vänster som höger hand — även om bilen ligger upp och ned!
- KLIPPANS bygelbälte har bandjusteringen vid låset — Ni gör det med en hand, även under färd!

AB BRÖDERNA OTTOSSON & CO KLIPPAN

KLIPPAN

TERYLENE
Polyester Fiber